

ИВО ЛОЛА РИБАР - ЖИВОТ И СМРТ ХЕРОЈА

Иво Лола Рибар (Загреб, 23. април 1916 — Гламочко поље, 27. новембар 1943), правник и студент филозофије, један од организатора и предводника омладинског и студентског револуционарног покрета у Југославији, секретар ЦК СКОЈ-а, члан Врховног штаба НОВЈ и народни херој Југославије.

Лола је рођен у Загребу 23. априла 1916. године, а погинуо је 27. новембра 1943. године на Гламочком пољу, одакле је требао да крене авионом за Каиро као први дипломата нове Југославије. Тако се угасила једна младост, а остала легенда.

Родна кућа Иве Лоле Рибара у Загребу, Жерјавићева улица. На кући је до 1991. стајала спомен-плоча.

Лолина мајка Антонија Шимат живела је у Ђакову, одакле је као удовица апотекара Луја Шимата прешла у Загреб, са сином Жарком и ћеркама Божом и Миром. У Загребу се удала за познатог хрватског и југословенског политичара Ивана Рибара. Након што се удала за Рибара, Антонија му је родила два сина Иву (1916) и Јурицу (1918). Иви је управо мајка у детињатву дала надимак Лола, што се међу његовим друштвом, према неуобичајеним деклинацијама београдског говора, временом претворило у Лола. Лола је био правник, филозоф, полиглота, политичар, а Јурица сликар, уметник.

Мали бећар: Иво Лола Рибар

Антонија са Јурцом и Лолом

Највиђенији студент, брилијантан говорник

Основну школу и гимназију похађао је у Карловцу и Београду. На почетку школске 1934/35. године, Лола је стигао у Париз да студира политичке науке, али после атентата на краља Александра, напушта Француску. Одлази у Женеву, где студира политичку економију. У јесен 1935. године уписује се на Правни факултет у Београду.

На Београдском универзитету, Лола се сусреће са члановима КПЈ и СКОЈ-а. Већ 1935. постаје члан СКОЈ-а и изабран је за члана Акционог одбора стручних студентских удружења, а 1936. године постаје члан КПЈ. Као истакнути омладински руководиолац присуствовао је на многим међународним омладинским конгресима. У фебруару 1936. године у Бриселу учествује у Међународној омладинској конференцији за мир. У септембру исте године, у Женеви, учествује у раду Светског омладинског конгреса, а августа 1937. присуствује састанку Светске студентске заједнице за мир, слободу и културу у Паризу.

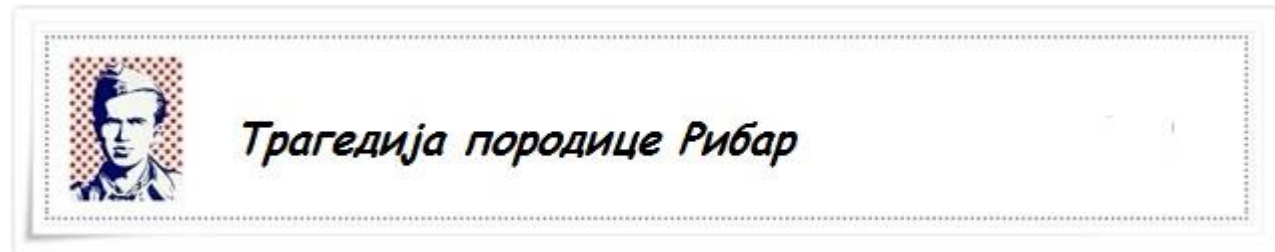
Када је 1937. године Јосип Броз Тито постао генерални секретар Комунистичке партије Југославије, он је Иву Лолу Рибара поставио на чело Централне извршне комисије при Централном комитету КПЈ (која је касније прерасла у Централни комитет СКОЈ-а) и поверио му оживљавање својих идеја о омладинском покрету. Према тим идејама, требало је СКОЈ, после кризе у коју је запао током 1936. године, из основа реорганизовати и претворити га у главну покретачку снагу револуционарног, свејугословенског покрета младих. Лола је тада постао један од најближих Титових сарадника. Његова највећа заслуга била је та што је Савез комунистичке омладине постао главна антифашистичка снага младих у Краљевини Југославији.

Осим тога Лола је био и организатор омладинских акција и студентских штрајкова, покретач и уредник омладинских листова и новина - „Студента“ и „Младости“, сарадник партијских органа, писац летака, прогласа, текстова - али је и поред свог политичког ангажмана остао одличан студент. Године 1939. је дипломирао на Правном факултету, а 1940. се уписао на Филозофски факултет Београдског универзитета.

Јануара 1940. Лола је био ухапшен и из београдске „Главњаче“, са неколико десетина других комуниста возом, пребачен у концентрациони логор у Билећи. У веома тешким условима логора у Билећи, Лола није поклекнуо већ се са другим затвореним комунистима - Мошом Пијаде, Иваном Милутиновићем, Бором Барухом, Тодом Вујасиновићем, борио за боље услове живота у логору и хуманији однос према затворенима. Док није ослобођен пријатељи и породица га редовно посећују, а најчешће то чини његова мајка коју зову „логорска мати“. Под притиском јавности Лола је, са осталим логорашима, 16. маја 1940. године пуштен из логора у Билећи, који је неколико месеци касније укинут.

После изласка из Билеће, Лола је, према Титовим упутствима, организовао Шесту земаљску конференцију СКОЈ-а. На тој конференцији је поново изабран за секретара

Централног комитета СКОЈ-а, као и за делегата за Пету земаљску конференцију КПЈ, на којој је био изабран и за члана Централног комитета КПЈ. Лолин извјештај на Петој земаљској конференцији, као и резолуција Шесте земаљске конференције СКОЈ-а, чији је он био идејни творац, били су резиме целокупног пређеног пута саме организације и последњи позив члановима да се припреме за предстојеће догађаје.

6. април 1941. године, према казивању Лолине сестре Мире, означио је крај породице Рибар. Тог дана заказан је ручак са породицом Трајковић и договор око Лолиног и Слободиног венчања. Почело је бомбардовање Београда и Трајковићи нису дошли.

После окупације Краљевине Југославије, Лола активно ради на организовању и припреми устанка народа Југославије. Учествује на Мајском саветовању у Загребу; руководи састанком ЦК СКОЈ-а, крајем јуна у Београду; а био је и један од чланова седнице Политбироа ЦК КПЈ, 4. јула 1941. године. Током јула и августа 1941. године, Лола непосредно руководи акцијама скојеваца у окупираном Београду, а септембра исте године прелази на слободну територију, у Ужице.

26. септембра 1941. године учествује на војном саветовању у Столицама, а као лични изасланик Врховног команданта, неколико пута одлази у окупирани Загреб. У октобру 1943. године одређен је за шефа прве војне мисије НОВ и ПОЈ.

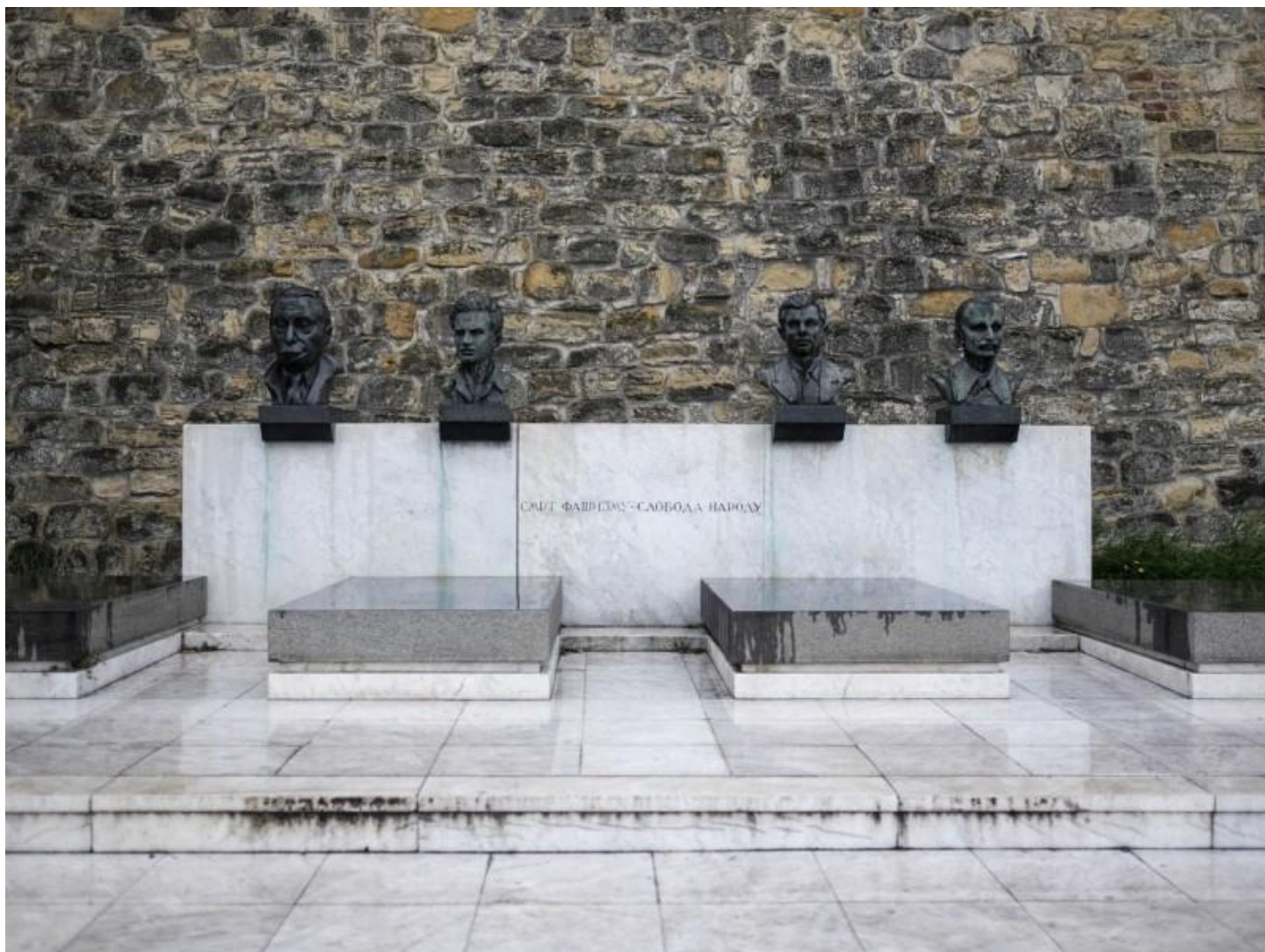
Лолин брат Јурица погинуо је октобра 1943. године код Колашина. Отац Иван то не зна, док је Лола чуо ту жалосну вест о погибији брата. Пред Лолом је пут за Каиро, где је ишао као шеф војне мисије нове Југославије у Штаб савезничке команде за Блиски исток. Иво Лола Рибар пише писмо оцу са вестима о братовој смрти и даје га Титу да му преда. Пред само узлетање са Гламочког поља, Иво Лола Рибар гине од бачене бомбе из немачког авиона. Чувши да је Лола погинуо Тито отвара писмо које је оставио оцу. У писму одмах на почетку стоји:

"Ријечи су сувишне, драги мој тата, ријечи не могу изразити сву тежину ударца који нас је задесио. Волио бих стотину пута и ради њега који је био бољи од мене, и ради свих нас, да сам ја пао на његову мјесту. Али, ето, догодило се другачије. Никада ова рана неће зацјелити. Ја сам само годину дана послѣ моје Слободе изгубио брата - два бића која сам толико волио, а која су тек била на прагу живота. Али знам како је тек теби, драги тата, који си изгубио сина, нашег мезимца. Немој плакати, не дај се тата! Наш Јурица није пао сам - он је за вјечна времена дио оне плејаде синова ове земље који су, давши живот за њу, створили њену чисту славу, њену бесмртност. Његова крв тражи освету. Његова жртва нас обавезује да довршимо дјело! Не ради се више о личној срећи - ради се о обавези према нашим мртвима, о обавези према живима. Извршити ту обавезу, живјети и вршити своју дужност, то је наше."

Кад је Иван Рибар ушао у Титову бараку у поподневним сатима 27. новембра, Тито га је понудио кафом и цигаретама. Прво му је рекао за Лолину смрт. Стари Рибар је погнуо главу, без речи, па је замолио да се пошаље депеша Четвртој црногорској бригади у којој је Јурица, да се Јурица одмах упути ка Јајцу, да буде крај оца. Тито му онда говори да је и Јурица погинуо. Два дана касније, ту у Јајцу, Другим заседањем АВНОЈ-а председава Иван Рибар, човек који је изгубио оба своја сина. Лолина сахрана одржана је Јајцу, одмах после Другог заседања АВНОЈ-а. После одавања почести Лолино тело је сахрањено на тајном месту у околини Гламочког поља, како не би пало у руке непријатеља. Јула идуће године, у селу Купиново у Срему, Немци ће стрељати и Антонију Рибар, мајку Лолину и Јуричину. Иако је Антонија била уцењена, непријатељ није знао да је то она, стрељали су је као „тетка Виду“. За њом су на стрељање извели Божу, она није издржала, пала је преко мајке и викала: „Мама, мама!“, тада су открили да су убили Антонију Рибар. Божу нису стрељали како би извукли што више информација из ње и шаљу је у осјечки логор, а затим у Загреб, где је чекала ослобођење.

На седмогодишњицу, од великих мартовских демонстрација 1941. године, 27. марта 1948. године Лолини посмртни остаци су, заједно са посмртним остацима Ивана Милутиновића свечано пренети у новоизграђену Гробницу народних хероја на Калемегдану. У исту гробницу касније су пренети посмртни остаци Ђуре Ђаковића, а 1957. године ту је сахрањен и Моша Пијаде.

Указом Председништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ), 18. новембра 1944. године, на годишњицу погибије, међу првим борцима Народноослободилачке војске, Иво Лола Рибар проглашен је за народног хероја.

Споменик Иво Лола Рибару на Калемегдану

Лола Рибар је у послератној Југославији, био једна од икона Народноослободилачког рата и социјалистичке револуције. Многе основне и средње школе широм Југославије су носиле и носе његово име, као и улице, тргови и др. Његово име носе Културно-уметничко друштво „Иво Лола Рибар“ из Београда, Институт „Иво Лола Рибар“ и фабрика „Иво Лола Рибар“ из Железника.

Лолина писма оцу Ивану Рибару и вереници Слободи Трајковић

Слобода Трајковић је Лолина девојка и вереница, која је "онако мала и нежна, пошла у смрт као у шетњу, с осмехом који је увек био њен". Та је прича и литерарна и болно истинита. 6. априла 1941. године, породице Рибар и Трајковић су на заједничком ручку у Београду требале да договоре детаље око венчања Иве Лоле и Слободе. Тог јутра је, међутим, Београд бомбардован, тог јутра је почео рат. Тринаест месеци касније, три године уочи Дана победе, 9. маја 1942. године, у гасној комори на Бањици, нацисти су убили целу породицу Трајковић, Слободу, њене родитеље Светолика и Милену, њеног брата Мирослава и сестру Веру. Заточени су на Бањици након што су Немци дошли до писма које је Иво Лола написао својој девојци са слободне територије. Нацисти су желели да Слобода одговори на писмо, да закаже састанак веренику на одређеном месту, у одређено време, да га заробе. Ни под мукама, ни под претњом смрћу, она то није хтела. Убијена је с целом својом породицом. У знак сећања на њу, и остале чланове њене породице, једна улица у београдском насељу Бањица, носи назив Улица породице Трајковић.

Слобода Трајковић никада није добила ово писмо, убијена је прије него што је он погинуо.

„Најдража једина моја!

Пишући ово писмо ја се поуздано надам - оптимиста сам, као и увијек! - да те оно никад неће стићи већ да ћемо се нас двоје видјети и увијек остати заједно. Јер ово писмо је зато и писано.

У овом тренутку, када полазимо у посљедњу, одлучну етапу боја од којег зависи, поред осталог и наша лична будућност и срећа, - желим да ти кажем неколико простих и једноставних ствари.

У мом животу постоје само двије ствари: моја служба нашем светом циљу и моја љубав према теби, најмилија моја. Нашу срећу и живот који смо хтјели нисмо, као ни милиони других, могли остварити изоловано, већ само преко наше борбе и наше побједе. И зато су те двије ствари у суштини, у мени самом, једно.

Знај душо, да си ти једина коју сам волио и коју волим. Сањао сам и сањам о нашој заједничкој срећи - онаквој какву смо жељели, о срећи достојној слободних људи. То је једина права срећа, једина коју треба жељети.

Ако примиш ово писмо - ако дакле ја не доживим тај велики час, немој много туговати, најдража! У свијету у коме будеш тад живјела, наћи ћеш, увијек жив, најбољи дио мене самог и сву моју љубав према теби.

За тебе сам сигуран да ће твој пут бити прав и онакав какав мора да буде. На њему, на путу живота наћи ћеш освету и срећу.

Много, много те волим, једина моја! И желим да никад не добијеш ово писмо, већ да заједно с' тобом дочекам велики час побједе. Желим да те својом љубави учиним онако срећном као што то заслужијеш.

Увијек твој. "

Иво Лола Рибар и Слобода Трајковић

Инспирисан писмом које је Лола написао својој вереници Слободи ,Корнелије Ковач, вођа Корни групе, је написао песму „Иво Лола“, која је 1973. године изашла на истоименом сингл-албуму.

Песма Корни групе:

Најдража моја, једина моја
Не стигло те ово писмо
Верујем у живот, видећу те опет
Надам се, надај се

Само борба за слободу
Само љубав према теби
У животу моме још постоје
Нек' у победи се у једно споје

Иво Лола, Иво Лола
Иво Лола није сам
С' нама Иво Лола није сам...

Ако примиш писмо на празник слободе
Не дај смрти да надјача
Живећеш у свету сањаном за двоје
Не тугуј, већ радуј се...

Живот нека пут твој буде
Све моје нек' у теби живи
Нађи освету и срећу нађи
Моја једина, у себи ме нађи

С' нама Иво Лола није сам...

Писмо које је послато са пуно љубави постало је смртна пресуда за Слободу и њену породицу. У писму које је годину дана касније послао оцу Лола каже:

"Драги мој тата!

Иако се још - кажу - не зна сигурно, ја знам и осјећам у тренутку када ти ово пишем, да нашег драгог, доброг Јурице више нема. Пао је, као и толики други, у борби за слободу домовине, тамо негдје око Колашина у тамним црногорским кршевима.

Ријечи су сувишне, драги мој тата, ријечи не могу изразити сву тежину ударца који нас је задесио. Волио бих стотину пута и ради њега који је био бољи од мене, и ради свих нас, да сам ја пао на његову мјесту. Али, ето, догодило се другачије. Никада ова рана неће зацијелити. Ја сам само годину дана послѣ моје Слободе изгубио брата - два бића која сам толико волио, а која су тек била на прагу живота. Али знам како је тек теби, драги тата, који си изгубио сина, нашег мезимца. Немој плакати, не дај се тата! Наш Јурица није пао сам - он је за вјечна времена дио оне плејаде синова ове земље који су, давши живот за њу, створили њену чисту славу, њену бесмртност. Његова крв тражи освету. Његова жртва нас обавезује да довршимо дјело! Не ради се више о личној срећи - ради се о обавези према нашим мртвима, о обавези према живима. Извршити ту обавезу, живјети и вршити своју дужност, ти је наше.

Опрости, што све ово пишем, ја знам да ти то све знаш: ми сви знамо да си показао и доказао да то знаш. Ја знам да ћеш и овај страхан ударац знати да поднесеш. Не дај се! Остани миран, способан да до краја извршимо своју дужност, тата! Наш драги Јурица то тражи од тебе. Помисли колика би била његова жалост када би дознао да својим држањем нисмо били достојни њега. Бити слаб - то би значило издати њега и његову жртву!

Ми сви, и ја, данас нарочито, наша земља, за коју је умро наш Јурица, требамо те, требамо твоје мисли, твој рад, твоје здравље, твој живот, драги тата.

Моја Слобода, онако мала и њежна, пошла је у смрт као на шетњу, с осмјехом, који је увијек био њезин. Наш Јурица прошао је кроз сто окршаја, пао је као ратник. Свјесно, мирно, ведро, како је и живио. Тата, никада ни за час то не смијемо заборавити, домовина неће!

Јурица није мртав. Он живи у срцима наших народа, он живи даље у нама. Он живи у нашим борбама, побједама, чије је свитање већ видљиво. Тешко ми је, тата, што нисам с тобом у овом часу. Али ти ниси сам, ти ниси отац само мој, већ хиљаде и хиљаде младих, као што је био наш Јурица, с друговима с којима је живио и које је волио. Воли их и ти још више него данас! И знај,

да они сви дијеле нашу бол, да смо једно с друговима који су с нама. Дивно је имати такву породицу!

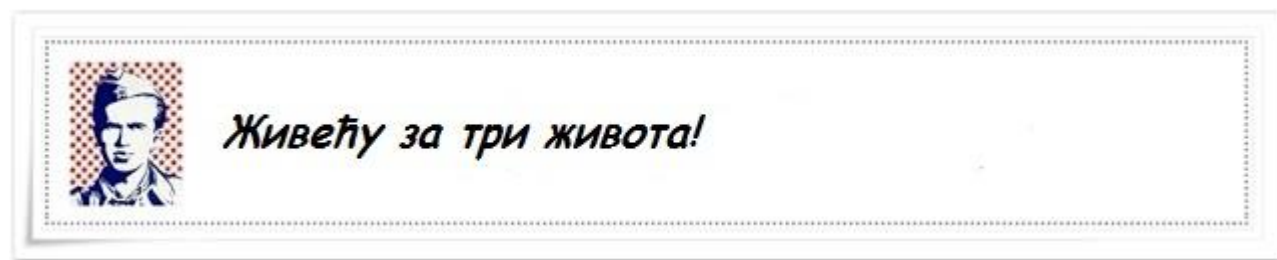
То је наш пут - пут наше дужности и воље, пут нашег Јурице.

Буди јак, драги тата! Не усами се, не дај се, стегнимо зубе, стиснимо шаке радом и борбом, само тим бит ћемо достојни њега. Ја знам, ја сам сигуран, да ћеш ти бити јак.

Драги тата, ти знаш колико смо се увијек, а нарочито задњих година, ми, твоји синови, поносили тобом и мајком, ти знаш колико те волим. Знај да ћу учинити све да својим животом, радом и љубављу бар дјелимично надокнадим теби и нашој драгој мајци ову велику бол, сада када остајем твој једини син.

Ми смо се увијек добро, сјајно слагали - тако и још боље бит ће у будућности, у нашем заједничком раду, животу и борби. Будимо достојни нашег мезимца, драги тата.

Много те воли твој син Лола"

На Лолиној сахрани, др Иван Рибар, иако испуњен болом за изгубљеним синовима изговорио је и ове речи:

„Сине, хоћу да и ја, твој отац, кажем неколико речи над твојим ковчегом.

Када си био мали, ја сам те одгајао, а касније у вишој гимназији, пустио сам тебе и твог млађег брата Јурицу да се слободно развијате. И ви сте пошли својим путем. Новим путем. Ти, Лоло, често си ми кад смо разговарали говорио: „Никаква жртва за домовину није велика!“ И ја, твој отац, данас, над твојим ковчегом остаћу тврд и храбар ценећи сву твоју и твог брата жртву за домовину.

...И данас у тешком часу, заклинајем ти се, сине, да ми ни од сада никаква жртва за домовину није и неће бити тешка. Твоја и Јуричина смрт, ваша смрт, децо моја, за мене као оца је тежак губитак. Али ви сте пали, за домовину ја то схваћам. Ви ћете, Лоло и Јурице, синови моји, у мени вечно живети. Ја ћу наставити путевима којим сте ви пошли и ишли. Од данас ћу живети за три живота. Обећавам да ћу испунити све оно што сте ви желели да испуним.“

Јурица, Иван, Иво Лола на цртежу их 70-их

Извори:

1. <http://www.vreme.co.rs/cms/view.php?id=1154247>
2. <http://www.yugopapir.com/2013/04/ivo-lola-ribar-narodni-heroj-secanje.html>
3. <http://www.subnor.org.rs/heroji-n/ivo-lola-ribar>
4. <https://sr.wikipedia.org/sr>

Аутор текста: Јелена Лилић, наставник историје